

TASVIRIY SAN’AT ORQALI BOLALARDA IJODKORLIK QOBILIYATLARINI SHAKLLANTIRISH

Berdiyev Doston Abduvoitovich

Chirchiq davlat pedagogika universiteti, “Tasviriy san’at va dizayn” kafedrasida o‘qituvchisi.

Ergashova Asila Sirojiddin qizi

Chirchiq davlat pedagogika universiteti, “Tasviriy san’at va muhandislik grafikasi” yo‘nalishi 23/1 guruh 1-kurs talabasi.

Annotatsiya: Maqolada tasviriy san’at orqali bolalarda ijodkorlik qobiliyatini shakllantirish, bolalar ongini rivojlantirishda, psixologiyasini yaxshilashda uning ahamiyati qay darajada ekanligi haqida fikr yuritilgan.

Kalit so‘zlar: rangtasvir, tafakkur, estetik did, mozaika, tasavvur, madaniyat.

Maktabda tasviriy san’atning turlari - rangtasvir, grafika, haykaltaroshlik va dekorativ san’at asarlari bilan yanada chuqurroq tanishtirilishi kerak. Maktabgacha ta’lim va maktablarda tasviriy san’at, bolalarning tafakkurini rivojlantirish, qobiliyatlarini ochish, fikrini mustaqil bildira olish, muntazam ravishda ta’lim jarayoniga tayyorlash, nutqini yaxshilash, atrof muhitga mehr uyg‘otish, ruhini tetiklashtirish, tabiat bilan uyg‘unlashishga yordamlashadi. Maktabda bolalarni tayyorlashda tasviriy faoliyat katta ahamiyatga ega. Rasm, loy qurish materiallari bo‘yicha bilim, malakalarini egallash maktabda tasviriy faoliyat darslarini qilish bolalarning ongida katta ko‘nikma hosil qiladi.

Kompozitsiya ishlash jarayoni ham bolaning tafakkurini boyitishda katta ahamiyatga ega. Bu jarayonda bola hayolida gavdalantirgan obrazini oq qog‘ozga tushirishini ko‘rishimiz mumkin. Bola oq qog‘ozga rasm chizar ekan uning hajmini, rangini, og‘ir yoki yengilligini ko‘z oldidan o‘tkazadi. Bu orqali esa ong shu narsani tafakkur va tasavvur qiladi. Bu bolalarda xotirani va aqliy faoliyatini ham yaxshilaydi. Tasviriy faoliyat jarayonida bola o‘z ishiga mas’uliyat bilan yondoshishi maktabda uyga vazifalarini ham o‘z vaqtida qilishini, uning tarkibiga kiritisa bo‘ladi. Shuningdek, bola tasviriy faoliyat jarayonida psixologik jihatdan ham tayyorlanib boradi. Maktabda tasviriy san’atning turlari ko‘p, ulardan amaliy san’at, loy ishlari, haykaltaroshlik, dizayn, estetik did, muomala madaniyati, qurish, yasash jarayonida bolalarda fikr yuritishning tahlil, sintez, takrorlash, xotira yaxshilanishi kabi qobiliyatlar rivojlana boshlaydi.

Fikrimizcha, maktabdagi tasviriy san’at nafaqat asosiy badiiy intizom, balki insoniyat madaniyatining muhim tarkibiy qismlaridan biri bo‘lib, uning rivojlanishidagi kamchiliklar dunyoqarashga, ham moddiy, ham ma’naviy jiddiy zarar

yetkazadi. Shuning uchun badiiy tafakkur tarbiyasi, maktab fani sifatida tasviriy san’at fanining vaqt doirasidan tashqariga chiqib, o’quvchi maktabda bo’lgan barcha vaqtlarda davom etishi kerak.

Tasviriy san’at, bolalar uchun ijodkorlik qobiliyatlarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega bo’ladi. Bu san’at shakllanishi, bolalar bilimini, tasavvurlarini va tushunchalarini o’rganishda katta rol o’ynaydi. Tasviriy san’at orqali bolalar o’zi o’ylagan, his qilgan va ko’rgan dunyolarini ifodalay oladilar.

Tasviriy san’at bolalar uchun ijodkorlik qobiliyatlarini shakllantirishda quyidagi usullardan foydalanadi:

- Ranglarni ishlatish: Ranglar bolalar uchun muhimdir, chunki ranglar ularning hissiyotlarini ifodalaydi. Bolalar ranglarni tushunish va ularni kombinatsiya qilish orqali o’z tasavvurlarini namoyon etadi.

- Qalam va pastellar ishlatish: Qalam va pastellar orqali chizish, bolalarning tasavvur qilish va tavsif qilish qobiliyatlarini rivojlantiradi. Ular o’z tasvirlarini chizish orqali ichki dunyosini ham aniqlash mumkin..

- Mozaika va qog’ozlar ishlatish: Mozaika va qog’ozlardan tuzilgan obrazlar, bolalarning tasavvur qilish va tavsif qilish qobiliyatlarini rivojlantiradi. Ular o’z tasvirlarini chizish orqali o’z fikrlarini ifodalay oladilar.

- Haykaltaroshlik. Bolalar 3D obrazlarni yaratish va o’z tasavvurlarini hajmli tarzda yasash imkoniga ega bo’ladi. Bu orqali tasvirlarini modellashtirish imkonini beradi.

Tasviriy san’at orqali bolalar, o’z ijodkorlik qobiliyatlarini shakllantirishda o’z fikrlarini, hissiyotlarini va tasavvurlarini ko’rsatadi. Bu, ularning o’z dunyolarini boshqalar bilan ulashishda, o’z fikrlarini boshqalarga yetkazishda ularga yordam beradi. Quyidagi usullar bolalar uchun ijodkorlikni rivojlantirishda yordam berishi mumkin:

1. San’at asarlarini va g’oyalarini o’rganish: Bolalarga san’at asarlarini ko’rish, ularni badiiy tahlil qilish bilan bolalarda dunyoqarash va badiiy tafakkur rivojlanadi.

2. Rag’batlantirish: Iste’dodli bolalarni o’rtasida tanlovlar tashkil etish. G’olib va ishtirokchilarni sovg’alar bilan ilhomlantirish.

3. Kreativlikni qo’llash uchun o’zgaruvchan muhit yaratish: Bolalar uchun eng muhim narsa, ularning ijodiy va fikr qobiliyatlarini rivojlantirish uchun o’zgaruvchan muhit yaratishdir. Bu maqsadga mos bo’lgan kutubxonalar, san’at markazlari yoki guruhda amalga oshiriladigan mashg’ulotlar foydali bo’lishi mumkin.

Bu usullar, bolalarning tasviriy san’at orqali ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantirish uchun yaxshi omil bo’lib xizmat qiladi. Ularning ilg’or va sodda tarzda mantiqiy, hissiy va ijodiy xarakterlarini rivojlantirishda yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Султанов Х.Э., Бердиев Д.А. Санъат дўстликни мустаҳкамловчи омил //“Барқарор ривожланишда узлуксиз таълим: муаммо ва ечимлар” халқаро илмий амалий анжуман илмий ишлар тўплами./ II том. Чирчиқ 2019. 443-444 б.
2. Doston Abduvoitovich Berdiyev Maktablarda tasviriy san’at fanini o`qitishda kelajak ta’limi steam interaktiv ta’limini rivojlantirish // "Science and Education" Scientific Journal/ ISSN 2181-0842 February 2022/ Volume 3 Issue 2 Pages: 687-690
3. Бердиев Достон Абдувоитович, Султанов Хайтбой Эралиевич Тасвирий санъатда кластер ёндашуви сифатида стеам таълимини татбиқ этиш// научный журнал Интернаука/ часть 7. Москва, 2022 № 15(238) - ст 13-14
4. Бердиев, Д. (2023, December). Кластер ёндашувига асосланган ўқитувчиликнинг талабаларни касбий фаолиятга тайёрлашдаги аҳамияти. In international scientific and practical conference on the topic:“Priority areas for ensuring the continuity of fine art education: problems and solutions” (Vol. 1, No. 01).
5. Berdiyev Doston Abduvoitovich. (2023). Tasviriy san’atning fanlararo aloqalar tizimidagi o’rni. PEDAGOGS Jurnal, 31(1), 142–148.
6. Abduvoitovich B. D. Tasviriy san’atda innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanishning ahamiyati //So’ngi ilmiy tadqiqotlar nazariyasi. – 2023. – Т. 6. – №. 4. – С. 54-58.
7. Berdiyev Doston Abduvoitovich. (2023). Steam ta’limini tatbiq etish orqali tasviriy san’at fanini o’qitish metodikasi mazmunini takomillashtirish usullari. O’zbekistonda fanlararo innovatsiyalar va ilmiy tadqiqotlar jurnali, 2(18), 187–193. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7843850>
8. Berdiyev Doston Abduvoitovich 2023. Umumta’lim maktablarida tasviriy san’atni o’qitish muammolari (tasviriy san’atni o’qitish metodikasi tarixi). Scientific Impulse. 1, 9 (May 2023), 520–527.
9. Toyir ogli, B. F. (2023). Ijodiy togaraklar orqali talaba-yoshlardagi tadbirkorlik konikmalarini shakllantirishning nazariy asoslari. Journal of new century innovations, 27(5), 58-60.
10. Bozorov, F. (2023, December). Talabalarda ijodiy qobiliyatni rivojlantirish va tadbirkorlikka yo’naltirishda to’garaklarning ahamiyati. In international scientific and practical conference on the topic: “Priority areas for ensuring the continuity of fine art education: problems and solutions” (Vol. 1, No. 01).
11. Имоматова, У. (2023, December). Ўқувчиларнинг таълим ва тарбиясида тасвирий санъат ўқитувчисининг аҳамияти. In international scientific and practical conference on the topic: “Priority areas for ensuring the continuity of fine art education: problems and solutions” (Vol. 1, No. 01).
12. Абдухамидов, Қ. Я. (2022). Талабаларнинг ижодий қобилиятларини ривожлантириш, эстетик маданиятини шакллантириш. Journal of innovations in scientific and educational research, 5(4), 74-76.